

Månadens arkivhandling januari 2004

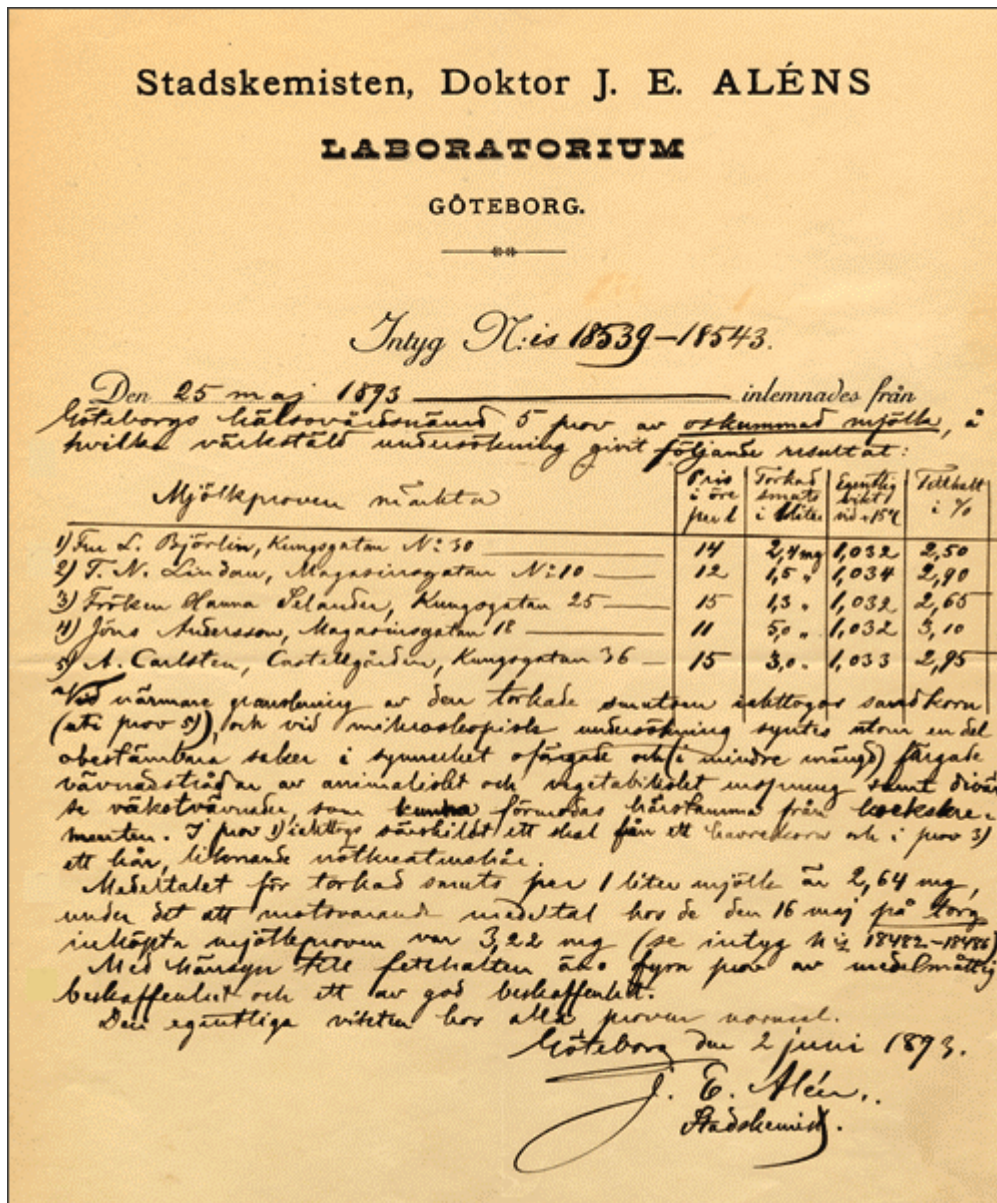
Den kimisk-tekniska industrins omutlige domare

Stadskemisten Johan Edvard Alén omtalas i Fredberg, Det gamla Göteborg del 2 s 141 som "den kemisk-tekniska industriens omutlige domare". 1885 tillträdde han den nyinrättade befattningen som stadskemist i Göteborg och verkade här många år. Hans böcker med brevkopior på tunt silkepapper är en rolig läsning. Han och hans assistenter utförde analyser både på beställning av stadens hälsovårdsnämnd och av företag, i Göteborg och på andra orter. 1906 hade t ex Sjuntorps textilindustri i Upphärad, söder om Trollhättan, beställt provning av maskinrem (sid 798 i brevboken 1906). Samma år hade dr Haeffner i Göteborg lämnat in prov på Maggis consommé-kapslar m m. Läkaren misstänkte att Maggisopporna förorsakade huvudvärk, kräkningar och diarré. Alén tillredde sopporna enligt anvisningarna, åt fulla portioner - assistenterna fick också prova dem - och alla mådde utmärkt, även om de inte tyckte det var någon kraftig buljong, vilket annonserna för Maggi utlovade (sid 712 1906).

Den färgrika tapeten hade inlämnats på begäran av Willinska skolan i Göteborg, därför att man misstänkte arsenik i färgen. Alén friade dock tapeten, som alltså fick säljas. Men i fråga om de mjölkprov (intyg 18482-18486) som han granskade på hälsovårdsnämndens uppdrag den 20 maj 1893 var han sträng. Proverna var nog tagna på torget. Försäljerskorna var hustru Maria Jonsson, Holm i Tuve socken, hustru Olivia Carolina Andersson, Mageröd, Rofa (!) socken, hustru Christina Nilsson, Linnarhult, Angered socken, madam Sofia Andersson, Böndre, Säve socken och madam Albertina Bengtsson, Fräntorp, Örgryte socken. Det var fråga om oskummad mjölk, och Alén konstaterade att fetthalten var så låg i proverna 1, 4 och 5 att kvinnorna antagligen både skummat och spätt mjölken. Han rekommenderade hälsovårdsnämnden att publicera de prov som visade underhalt med angivande av säljarens namn. Den 2 juni hade han granskat fem andra försäljare, med lokaler på Magasinsgatan och Kungsgatan, och de fick alla godkänt (intyg 18539-18543).

Bildtext: Tapetprov 1893 i Göteborgs hälsovårdsnämnds arkiv

Bildtext: Stadskemistens intyg rörande mjölkeprover 20/5

Stadskemisten, Doktor J. E. ALÉNS

LABORATORIUM

GÖTEBORG.

—*—

Intyg N. n: 18482-18486.

Den 16 maj 1893 inlemnades från
 Göteborgs hälsövesdnämnd 5 prov av otkunnad mjölke
 hvar i ansett undersökning givet följande resultat:

Mjölkeproven märkta

	Provas smäta i 1 liter mjölke	Egentlig sätt vid + 15°C	Fettsalt i %	Torrsubstans i %
1) Frustr Maria Jonsson, Holm i Sjöve socken	1,5 mg	1,032	0,95%	9,76%
2) Frustr Olivia (Caroline) Andersson, Magus, Sjöve socken	4,0 "	1,033	2,75 "	—
3) Frustr Christina Nilson, Lemnaskull, August socken	2,4 "	1,031	3,65 "	—
4) Madam Sofia Andersson, Bönne, Sjöve	4,6 "	1,031	2,00 "	9,60%
5) Madam Albertina Bengtson, Trätorp, Örgryte	3,6 "	1,033	1,35 "	9,79 "

Vid mikroskopiska undersökning av den torrlade smätan i skottar av
 utom i det skilt av obetydligt utseende utseende ofärgade och färgade vätskor
 näst intill, diverse vätskor (ett försök av en Sinapis-ut(1),
 ett skal in i kvartskorn m.m.).

Säkerligen äro proven 1), 4) och 5) förfärlade. Som den egentliga
 vikt är normal, har förfärlningen antagligen gjorts genom både
 skumning och spädning. Blott ett bland provet är med hänsyn
 till fetthalt en god beskaffenhet.

Som det är vanligt att utan undersökning av ställprover
 bestämt efter sig om mjölkefärlningen, och det i de flesta fall
 borde vara förmodat med stor sannolikhet att anskaffa ett prov,
 vill jag hänföra det hälsövesdnämnden publicera de mjölke-
 analyser, som visa underhelt, med angivande av säljares namn.

Göteborg den 20 maj 1893.
 J. E. Alén,
 Stadskemist.

Priserna per liter var hos prov
 1) 10 öre
 2) 12 "
 3) 12 "
 4) 11 "
 5) 12 "

Bildtext: Stadskemistens intyg rörande mjölkeprover 2/6 1893